અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

અહમદ નસ્સાર

વિરુદ્ધ

તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય.

૧૪ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૯

[કે.ટી. થોમસ અને એ.પી. મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તિઓ.]

ફોજદારી કાયદો:

વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪:

કલમ ૩:

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–સક્ષમ સત્તાધિકારી–સમક્ષ રજૂઆત–નિકાલ–

વિલંબ–પ્રાયોજક સત્તાધિકારીએ તેની ટિપ્પણીઓ મોકલવામાં બે દિવસનો સમય લીધો–નિર્ણિત: વિલંબનું મૂલ્યાંકન દિવસોની સંખ્યાના ધોરણે ન થવું જોઈએ–આપેલ કેસમાં થોડા દિવસોનો વિલંબ પણ ઘાતક સાબિત થઈ શકે છે, જ્યારે સંજોગોના બીજા સમૂહમાં લાંબો વિલંબ પણ માન્ય કારણોસર હોવાનું માની શકાય છે–જોકે, કોઈ પણ વણસમજાવેલ વિલંબ અથવા બેદરકારી દ્વારા થયેલ વિલંબ ન હોવો જોઈએ–કેસના સંજોગોમાં, બે દિવસનો વિલંબ એ અયોગ્ય વિલંબ નથી.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–સક્ષમ સત્તાધિકારી–સમક્ષ રજૂઆત–સંદેશાવ્યવહાર–રીત–સ્પીડ પોસ્ટ–વિલંબ–પ્રાયોજક સત્તાધિકારીની ટિપ્પણીઓ કેન્દ્ર સરકાર સુધી પહોંચવામાં ત્રણ દિવસનો સમય લાગ્યો–નિર્ણિત: સ્પીડ પોસ્ટ એ સંદેશાવ્યવહારની એક વ્યાજબી રીત છે–વિલંબ ટપાલ અથવા સંદેશાવ્યવહાર એજન્સીઓની અસ્થિરતા અથવા બિનકાર્યક્ષમતાને આભારી છે અને તે સરકારની ઉદાસીનતા અથવા બેદરકારીને કારણે નથી–ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ ૨૨(૫).

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–સક્ષમ સત્તાધિકારી–સમક્ષ રજૂઆત–સંદેશાવ્યવહાર–વિલંબ–નિર્ણિત: અટકાયતીને ખાસ સંદેશવાહક દ્વારા હવાઈ માર્ગે રજૂઆત મોકલવા માટે દબાણ કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–અટકાયતનો આદેશ–સંબંધિત સામગ્રી–ન રજૂ કરવી–અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ–નિર્ણિત: વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ–અસર–નિર્ણિત: દરેક કલ્પનાશીલ સામગ્રી જે સંબંધિત હોય તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવી આવશ્યક છે–આવી સામગ્રી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે–તે જ બાબતને ધ્યાનમાં ન લેવી તે અટકાયત આદેશને દૂષિત કરે છે–અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડવાની તારીખ એ સંબંધિત તારીખ છે જે સુધી સંબંધિત સામગ્રી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવાની રહે છે.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–અટકાયતનો આદેશ–સંબંધિત સામગ્રી–ન રજૂ કરવી–અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ–નિર્ણિત: વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ–બે પત્રો, એક અટકાયતી દ્વારા અને બીજો તેના વકીલ દ્વારા લખાયેલ, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી–અટકાયતીનો પત્ર તેની કબૂલાતના પાછા ખેંચવા સંબંધિત હતો જે તેની જામીન અરજીમાં પણ નોંધવામાં આવી હતી–અટકાયતીના પત્રમાં એવો પણ ઉલ્લેખ હતો કે જપ્ત કરાયેલ માલ પ્રતિબંધિત માલ નથી જેના માટે તેણે ડ્યુટી ચૂકવવાની ઓફર કરી હતી પરંતુ તેમ છતાં તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી–અસર–નિર્ણિત: અટકાયતીના પત્રના પ્રથમ ભાગને ધ્યાનમાં ન લેવો તે સ્વીકાર્ય છે–પરંતુ બીજો

ભાગ એ ગુણદોષ પર અટકાયતીનું સ્ટેન્ડ છે જે સંબંધિત છે–તેથી, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ બે પત્રો રજૂ ન કરવાથી અટકાયતનો આદેશ દૂષિત થાય છે.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત–અટકાયતનો આદેશ–જેલમાં અટકાયતી–જામીન અરજી નામંજૂર–જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના–અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી–વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ–નિર્ણિત: જામીન અરજીના, ભલે નામંજૂર થયેલ હોય, તે સામગ્રી જોઈને અને બંધારણીય યોજના, પ્રસ્તાવના, અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોને જોઈને પણ પહોંચી શકાય છે.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદો–અર્થઘટન–નિર્ણિત: તેનું કડક અર્થઘટન થવું જોઈએ કારણ કે તે વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા છીનવી લે છે–પરંતુ તે પણ જોવું જોઈએ કે રાષ્ટ્રીય હિત વિરુદ્ધ કામ કરનાર કોઈ વ્યક્તિ છટકી ન જાય–જ્યાં બે અર્થઘટન શક્ય હોય, ત્યાં પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદાના ઉદ્દેશ્યોને પૂર્ણ કરે તે પસંદ કરવું જોઈએ–વધુ ખાસ કરીને, જ્યારે વૈધાનિક કાર્યકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા વૈધાનિક કૃત્યોની વિશ્વસનીયતાની તપાસ અને પરીક્ષણ કરવાની હોય.

કાયદાઓનું અર્થઘટન:

અર્થઘટન–મૂળભૂત સિદ્ધાંત–જો બે સંભવિત અર્થઘટન હોય, તો કાયદાના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરતું અર્થઘટન સ્વીકારવું જોઈએ.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:

"ઝડપી નિકાલ" અને "મુક્ત થવાની સંભાવના"–અર્થ.

અરજદાર–અટકાયતીને વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૩(૧)(આઈ) હેઠળ અટકાયતમાં લેવામાં આવ્યો હતો. અટકાયતીએ ૨૧.૫.૧૯૯૯ ના રોજ તેની રજૂઆત મોકલી હતી જે ૨૫.૫.૧૯૯૯ ના રોજ કેન્દ્ર સરકારને મળી હતી અને તે જ દિવસે પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પાસેથી ટિપ્પણીઓ મંગાવવામાં આવી હતી. પ્રાયોજક સત્તાધિકારીએ ૨૮.૫.૧૯૯૯ ના રોજ જવાબ મોકલ્યો, જે કેન્દ્ર સરકારને ૧.૬.૧૯૯૯ ના રોજ મળ્યો, જેણે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની ટિપ્પણીઓ મંગાવી. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીએ ૧૦.૬.૧૯૯૯ ના રોજ ટિપ્પણીઓ મોકલી, જે કેન્દ્ર સરકારને ૧૪.૬.૧૯૯૯ ના રોજ મળી. ૧૫.૬.૧૯૯૯ ના રોજ તેને વિશેષ સચિવ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે જ દિવસે તેને નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તે જ દિવસે અટકાયતીને

પણ માહિતી મોકલવામાં આવી હતી.

આ અરજીમાં અરજદાર–અટકાયતી વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અટકાયતીની રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં બે દિવસનો, એટલે કે, ૨૫.૫.૧૯૯૯ અને ૨૬.૫.૧૯૯૯ નો વિલંબ થયો હતો; કે બે પત્રો, એક અટકાયતી દ્વારા લખાયેલ અને બીજો તેના વકીલ દ્વારા લખાયેલ, પ્રાયોજક સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા; કે પત્રોમાં અટકાયતીની અગાઉની કથિત કબૂલાત પાછી ખેંચી લેવા જેવી તથ્યપૂર્ણ રજૂઆતો હતી અને અટકાયતીનું એવું સ્ટેન્ડ હતું કે જપ્ત કરાયેલ માલ પ્રતિબંધિત માલ નથી જેના માટે અટકાયતીએ ડ્યુટી ચૂકવવાની ઓફર કરી હતી પરંતુ સંબંધિત અધિકારીએ તેને સાંભળ્યા વિના તેની ધરપકડ કરી હતી અને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની નોંધ કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના હતી તે કોઈ તથ્યપૂર્ણ આધાર પર આધારિત ન હતી જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા માનસિક ઉપયોગ ન થવાનું દર્શાવે છે.

પ્રતિવાદી વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કબૂલાત પાછી ખેંચવાની વાત જામીન અરજીમાં પણ નોંધવામાં આવી હતી જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી.

અપીલ મંજૂર કરતા, આ કોર્ટે.

નિર્ણિત: ૧. બે દિવસનો કથિત વિલંબ, એટલે કે, ૨૫.૫.૧૯૯૯ અને ૨૬.૫.૧૯૯૯, પ્રાયોજક સત્તાધિકારી દ્વારા તેની ટિપ્પણી મોકલવામાં લેવાયેલ સમય હતો. જોકે બંને સત્તાધિકારીઓ એક જ શહેરમાં હતા, તેમ છતાં તે એવું માની શકાય નહીં કે આ વિલંબ અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં થયેલા વિલંબને આભારી છે. આપેલ કિસ્સામાં થોડા દિવસોનો વિલંબ પણ ઘાતક હોઈ શકે છે જ્યારે અન્ય સંજોગોમાં લાંબો વિલંબ પણ માન્ય કારણોસર હોવાનું માની શકાય છે. કોઈપણ રજૂઆતનો ઝડપી નિકાલ એટલે જ કે જેનો સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા ઝડપથી નિકાલ કરી શકાય છે પરંતુ તે કોઈપણ વણસમજાવેલ વિલંબ અથવા બેદરકારી દ્વારા થતા વિલંબ સાથે ન હોવો જોઈએ. આ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર નિર્ભર રહેશે. [૬૬૮–બી; સી]

એમ.એસ.ટી. એલ.એમ.એસ. ઉમ્મુ સલીમા વિ. શ્રી બી.બી. ગુજરાત, [૧૯૮૧] ૩ એસસીસી ૩૧૭ અને કે.એમ. અબ્દુલ્લા કુન્હી વિ. ભારત સંઘ, [૧૯૯૧] ૧ એસસીસી ૪૭૬, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૧. બંધારણ હેઠળ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા ખૂબ જ પવિત્ર છે અને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ પર બંધારણીય જવાબદારી છે, પરંતુ આ સ્વતંત્રતાને એટલી હદ સુધી ખેંચવી ન જોઈએ કે ખાસ સંદેશવાહક દ્વારા હવાઈ માર્ગે સંદેશાવ્યવહાર મોકલવાની ફરજ પડે. [૬૬૯–જી; એચ]

૨.૨. વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓ માટે સંદેશાવ્યવહારની રીત નિર્ધારિત રીતે હોવી જોઈએ જે વ્યાજબી હોવી જોઈએ. વર્તમાન કિસ્સામાં, આ સંદેશાવ્યવહારની રીત સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા હતી. આને અટકાયતીની રજૂઆત પ્રત્યે કઠોર, સુસ્ત અથવા કેઝ્યુઅલ વલણ તરીકે ગણી શકાય નહીં. [૬૭૦–એ]

૨.૩. આભારી વિલંબ ટપાલ સંદેશાવ્યવહારમાં થયો હતો. તેથી આટલો ટૂંકો વિલંબ બહુ મહત્વનો ન હોઈ શકે. શું સંબંધિત છે તે એ છે કે, આવા વિલંબ માટે વ્યાજબી ખુલાસો હોવો જોઈએ. સત્તાધિકારીઓએ આ બાબતને કેવી રીતે હેન્ડલ કરી છે? જો તે કેઝ્યુઅલ, ઉપેક્ષા, વ્યાજબી કારણ વિના સંબંધિત કાગળો સ્થિર રાખવા જેવું હોય તો તે વિલંબનું મૂલ્યાંકન કરવાને આભારી છે. પરંતુ ટપાલ અથવા સંદેશાવ્યવહાર એજન્સીઓની અસ્થિરતાને કારણે અથવા બિનકાર્યક્ષમતાને કારણે થયેલ વિલંબને સામાન્ય સંજોગોમાં અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં પ્રાયોજક અથવા અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી અથવા સંબંધિત રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ તરફથી અક્ષમ્ય વિલંબ તરીકે ગણી શકાય નહીં.

[૬૭૧–એ; બી; સી]

૨.૪. જણાવેલ વિલંબ ટપાલ વિભાગની અસ્થિરતાને કારણે હતો. તે રાજ્યોને આભારી નથી. તેથી, આ કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર, એવું માની શકાય નહીં કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં કોઈ વિલંબ થયો હતો. [૬૭૦–બી; સી]

વેનમથી સેલવમ (શ્રીમતી) વિ. ટી.એન. રાજ્ય, [૧૯૯૮] ૫ એસસીસી ૫૧૦ અને રાજમ્મલ વિ. ટી.એન. રાજ્ય, [૧૯૯૯] ૧ એસસીસી ૪૧૭, લાગુ પડતા નથી તેમ ઠરાવવામાં આવ્યું.

૩. એક માણસને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષના આધારે જેલમાં અટકાયતમાં રાખવાનો છે. દરેક કલ્પનાશીલ સામગ્રી, જે સંબંધિત અને મહત્વપૂર્ણ છે, જે આ મુદ્દા પર અસર કરી શકે છે, તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવી જોઈએ. પ્રાયોજક સત્તાધિકારીએ તેને પોતાની પાસે ન રાખવી જોઈએ, તેના અર્થઘટનના આધારે કે તે સંભવિત અટકાયતીને કોઈ મદદ કરશે નહીં. નિર્ણય પ્રાયોજક સત્તાધિકારી દ્વારા લેવાનો નથી. આ વિષય પરનો કાયદો સુસ્થાપિત છે; અટકાયતનો આદેશ દૂષિત થાય છે જો કોઈ

સંબંધિત દસ્તાવેજ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં ન આવે, જે વ્યાજબી રીતે તેના નિર્ણયને અસર કરી શકે. [૬૭૨–જી; એચ; ૬૭૩–એ]

આશાદેવી વિ. કે. શિવરાજ, [૧૯૭૯] ૧ એસસીસી ૨૨૨; અચ્યા વિ. યુ.પી. રાજ્ય, [૧૯૮૯] ૧ એસસીસી ૩૭૪ અને સીતા રામ સોમાની વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૮૬] ૨ એસસીસી ૮૬, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૪.૧. બે પત્રો, એક અટકાયતી દ્વારા લખાયેલ અને બીજો તેના વકીલ દ્વારા લખાયેલ, તેમાં માત્ર તેની અગાઉની કથિત કબૂલાત પાછી ખેંચવા જ નહીં પરંતુ અન્ય બાબતો પણ છે. જ્યાં સુધી અટકાયતી દ્વારા કબૂલાત પાછી ખેંચવાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી પ્રતિવાદીનું વલણ એ છે કે તે અટકાયતીની જામીન અરજીમાં પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું, જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ આ પત્રોમાં અટકાયતીનું સ્ટેન્ડ એવું હતું કે જપ્ત કરાયેલ માલ પ્રતિબંધિત માલ નથી જેના માટે અટકાયતીએ ડ્યુટી ચૂકવવાની ઓફર કરી હતી પરંતુ તેના બદલે; સંબંધિત અધિકારીએ સાંભળ્યા વિના, તેની ધરપકડ કરવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી હતી. પરંતુ આ સ્ટેન્ડ ગુણદોષ પર છે. આ કાર્યવાહીમાં તેના ગુણદોષમાં જવું જરૂરી નથી. [૬૭૪–સી; ડી; ઈ]

૪.૨. પ્રશ્ન એ નથી કે તે પત્રોની સામગ્રીનો બીજો ભાગ સંબંધિત હતો કે નહીં પરંતુ તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ વિચારણા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા કે કેમ. તેના પર બે મંતવ્યો હોઈ શકતા નથી. તેમાં અટકાયતીનું સ્ટેન્ડ ગમે તેટલું હોય તે સમાવિષ્ટ છે. આ સંબંધિત છે. એવું બની શકે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી પ્રાયોજક સત્તાધિકારી જેવો જ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હોત પરંતુ તેની સામગ્રી સંબંધિત છે જેને પ્રાયોજક સત્તાધિકારી રોકી શક્યા ન હોત. અટકાયતીના વકીલ દ્વારા લખાયેલ પત્રોમાંથી એક પ્રાયોજક સત્તાધિકારી સુધી પહોંચ્યો હતો અને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે તે માટે સમયસર પહોંચ્યો હતો. પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પર તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવાની જવાબદારી છે, જે કરવામાં આવ્યું નથી. અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડવામાં આવે ત્યાં સુધી જો આવી સામગ્રી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની પહોંચમાં હોય તો તમામ સંબંધિત સામગ્રીની વિચારણા થવી જોઈએ. [૬૭૪–ઈ; એફ; જી; ૬૭૫–બી]

૪.૩. અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડવાની તારીખ એ સંબંધિત તારીખ છે જે સુધી જો કોઈ સંબંધિત સામગ્રી સંબંધિત સત્તાધિકારીના કબજામાં આવે તો તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવી પડે છે. વર્તમાન કેસમાં અટકાયતીનો પત્ર પણ અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડતા પહેલા મળ્યો હોવાથી, સંબંધિત સચિવ માટે તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી

સમક્ષ રજૂ કરવું ફરજિયાત હતું. તેથી, બે પત્રો જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ સંબંધિત હતા, તે રજૂ ન કરવાથી વિવાદાસ્પદ અટકાયતનો આદેશ દૂષિત થાય છે. [૬૭૬–બી; સી; ડી]

મોહમ્મદ શકીલ વાહીદ અહેમદ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૮૩] ૨ એસસીસી ૩૯૨, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

પ.૧. કોર્ટે વ્યક્તિગત અધિકારની મર્યાદા શોધવી જોઈએ કે તે જાહેર અધિકાર પર કેટલું અતિક્રમણ કરે છે, જેના પર પ્રતિબંધ છે. જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ વ્યક્તિગત લાભ માટે રાષ્ટ્રીય હિતની વિરુદ્ધ ગુપ્ત રીતે કામ કરે છે જે રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્ર અથવા સુરક્ષાને નુકસાન પહોંચાડે છે, ત્યાં તેના અધિકારમાં ભારે ઘટાડો ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ જેથી ખાતરી કરી શકાય કે આવી કોઈ વ્યક્તિ કાયદાના પંજામાંથી છટકી ન જાય. એક તરફ, કારણ કે તે કોઈની સ્વતંત્રતા છીનવી લે છે તેથી તેનું કડક અર્થઘટન થવું જોઈએ; બીજી તરફ, આ અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરવા માટે, રાષ્ટ્રીય હિતમાં તે જોવું જોઈએ કે આવી કોઈ વ્યક્તિ છટકી ન જાય. [૬૭૮–એચ; ૬૭૯–એ–બી]

પ.૨. બંધારણીય યોજનાની આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, પ્રસ્તાવના અને વિદેશી

હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોમાં, અધિનિયમ હેઠળ વૈધાનિક જવાબદારીઓ નિભાવતા દરેક વૈધાનિક કાર્યકારીના કૃત્યોની ન્યાયીપણાની તપાસ અને પરીક્ષણ કરવું પડે છે. તે સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે પણ કાયદાના બે સંભવિત અર્થઘટન હોય, ત્યારે અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરતું અર્થઘટન સ્વીકારવું જોઈએ. સમાન સિદ્ધાંત વૈધાનિક જવાબદારીઓ નિભાવતા વૈધાનિક કાર્યકારીના કૃત્યોની વિંશ્વસનીયતાની તપાસ કરવામા સમાન બળ સાથે લાગુ થશે. આવા સત્તાધિકારીઓએ, પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદા હેઠળ તેમની જવાબદારીઓ નિભાવતી વખતે એક તરફ ત્વરિતતા સાથે નિભાવવું જોઈએ, જેથી તેમના કેઝ્યુઅલ વર્તન, ઉપેક્ષા, સુસ્તી વગેરે દ્વારા અટકાયતીની અટકાયતને વધુ લંબાવવી ન જોઈએ; બીજી તરફ તેના દ્વારા જે કંઈ કરવાનું જરૂરી છે તે જો કરવામાં આવ્યું હોય તો તેના વર્તન, નિષ્કર્ષ વગેરેનું અર્થઘટન કરતી વખતે. જો બે સંભવિત અર્થઘટન હોય તો કાયદાના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરતું અર્થઘટન સ્વીકારવું જોઈએ. [૬૭૯–બી; સી; ડી]

૫.૩. જ્યારે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી "જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે" નોંધે છે ત્યારે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષની કાયદેસરતા ચકાસવા માટે કયું માપદંડ હોવું જોઈએ તે નક્કી કરવા માટે પણ, કોર્ટે બંધારણ, પ્રસ્તાવના, અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોની ઉપરોક્ત

સમજ ધ્યાનમાં રાખવી પડશે. જ્યારે કોઈની સ્વતંત્રતાને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર મર્યાદિત કરવાની હોય, જેમાં કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપનો વિસ્તાર મર્યાદિત હોય, તો આ મર્યાદાની અંદર, કોર્ટે સત્તાધિકારીના વિશેષાધિકૃત ક્ષેત્રમાં જોવું જોઈએ કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી તેના અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં ગેરકાયદેસર રીતે પોતાની જાતને લંબાવતો નથી. [૬૭૯–એફ; જી]

ધર્મેન્દ્ર સુગનચંદ ચેલાવત વિ. ભારત સંઘ, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૭૪૬ અને બિનોદ સિંઘ વિ. જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, ધનબાદ, [૧૯૮૬] ૪ એસસીસી ૪૧૬, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

રિવડેનેટા રિકાર્ડો અગુસ્ટિન વિ. દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશની સરકાર, [૧૯૯૪] ૧ સપ્લીમેન્ટરી એસસીસી ૫૯૭, લાગુ પડતું નથી તેમ ઠરાવવામાં આવ્યું.

કામરુનિસા વિ. ભારત સંઘ, [૧૯૯૧] ૧ એસસીસી ૧૨૮, ટાંકવામાં આવ્યું.

૬.૧. વર્તમાન કેસમાં, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ, અટકાયતીની

જામીન અરજી નામંજૂર કરવાનો આદેશ જ નહીં પરંતુ જામીન અરજીની સામગ્રી પણ અસ્તિત્વમાં હતી. તેમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સંબંધિત સામગ્રી છે જેના પર વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ કાયદેસર રીતે બંને રીતે દોરી શકાય છે. આમ કોર્ટ દ્વારા જામીન અરજી નામંજૂર કરવા છતાં, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી માટે જામીન અરજીની સામગ્રીના આધારે પોતાના સંતોષ પર આવવું ખુલ્લું છે, તે સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે. માત્ર એટલા માટે કે કોઈ જામીન અરજી ત્યારે બાકી ન હતી તે એવું માનવા માટે કોઈ આધાર નથી કે જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના ન હતી. "મુક્ત થવાની સંભાવના" શબ્દો જામીન પર છૂટવાની શક્યતા દર્શાવે છે, જો કોઈ જામીન અરજી બાકી હોય અથવા જો તે ભવિષ્યમાં ખસેડવામાં આવે તો તેનો નિર્ણય લેવાય. "સંભાવના" શબ્દ દર્શાવે છે કે તે બંને રીતે હોઈ શકે છે. તેથી આવા કોઈ જોખમ લીધા વિના જો દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર, ફોજદારી કાયદા હેઠળ હેન્ડલ કરવાના ગુનાનો પ્રકાર, જેમાં જામીન અરજીની સામગ્રી, દરેક અલગથી અથવા આ બધું સંયુક્ત રીતે, નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે સંબંધિત સામગ્રી બની રહેશે. જામીન અરજીની સામગ્રી એક કેસથી બીજા કેસમાં અલગ હશે, દરેક કેસમાં સંજોગોના વિવિધ સમૂહ સાથે જોડાયેલી, આપેલ કેસમાં અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી માટે એવું અનુમાન લગાવવું કાયદેસર રીતે શક્ય બની શકે છે કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે. તેથી, વર્તમાન કેસના તથ્યો પર અટકાયત કરનાર

સત્તાધિકારીનો નિષ્કર્ષ કે "તેના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે" તે કોઈ સંબંધિત સામગ્રી વગર આધારિત છે તેમ કહી શકાય નહીં. [૬૮૨–બી; સી; ડી; ઈ; ૬૮૩–એ]

ફોજદારી મૂળ અધિકારક્ષેત્ર: રીટ પિટિશન (ફોજદારી) નંબર ૧૬૬ ઓફ ૧૯૯૯.

ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ.

અરજદાર માટે કે.કે. મણિ.

ભારત સંઘમાં પ્રતિવાદી માટે ટી.સી. શર્મા, પી. પરમેશ્વરન.

પ્રતિવાદી નંબર ૧ માટે આર. મોહન, વી.જી. પ્રગસમ.

કોર્ટનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો

મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તિ. અરજદારે વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪ (ત્યારબાદ 'કોફેપોસા' તરીકે ઓળખાશે) ની કલમ ૩(૧)(આઈ) હેઠળ ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના અટકાયત આદેશને પડકાર્યો છે. અટકાયતનો આદેશ શ્રી એમ.એફ. ફારૂકી, તમિલનાડુ સરકાર જાહેર (એસસી) વિભાગ, ચેન્નાઈના સચિવ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જે નીચે મુજબ છે:

"આદેશ – જ્યારે તમિલનાડુ સરકાર થિરુ અહમદ નસ્સાર પુત્ર થિરુ અહમદ, નંબર ૧૦, મારિયમ્મન કોઈલ સ્ટ્રીટ, પુડસુપટ્ટીનમ, રામનાથપુરમ જિલ્લો જે હાલમાં સેન્ટ્રલ જેલ, ચેન્નાઈમાં રિમાન્ડ કેદી છે તેના સંબંધમાં સંતુષ્ટ છે કે તેને વધુ દાણચોરી કરતા અટકાવવાના હેતુથી, નીચેનો આદેશ આપવો જરૂરી છે:

"હવે, તેથી, વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪ (૧૯૭૪ નો કેન્દ્રીય અધિનિયમ ૫૨) ની કલમ ૩(૧)(આઈ) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓના ઉપયોગમાં, તમિલનાડુના રાજ્યપાલ આથી નિર્દેશ આપે છે કે ઉપરોક્ત થિરુ અહમદ નસ્સાર, થિરુ અહમદના પુત્રને અટકાયતમાં લેવામાં આવે અને સેન્ટ્રલ જેલ, ચેન્નાઈમાં રાખવામાં આવે."

અટકાયતી (અરજદાર) ૧૨ માર્ચ, ૧૯૯૯ ના રોજ સિંગાપોરથી ઈન્ડિયન એરલાઈન્સની ફ્લાઈટ દ્વારા ત્રણ સામાનના ટુકડાઓ સાથે, એટલે કે, સોની વીસીડી એમએચસી–વી ૮૧૮ તરીકે ચિહ્નિત એક કાર્ડ બોર્ડ કાર્ટન, સોની વીસીડી એસએસ–વી ૮૧૮ તરીકે ચિહ્નિત એક કાર્ડ બોર્ડ કાર્ટન અને એક લીલા રંગની 'વીઈનો' ઝિપર શોલ્ડર બેગ અને હાથના સામાન તરીકે એક પારદર્શક પ્લાસ્ટિક ડ્યુટી ફ્રી શોપ બેગ સાથે અન્ના ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ,

ચેન્નાઈ ખાતે પહોંચ્યો. તેણે તેની ઈમિગ્રેશન ઔપચારિકતા પૂર્ણ કર્યા પછી કન્વેયર બેલ્ટ નંબર ૨ થી ત્રણ ટુકડાઓનો તેનો ચેક-ઈન-સામાન એકત્રિત કર્યો અને ટેબલ નંબર ૧૧ તરફ આગળ વધ્યો, જ્યાં તેણે પ્રભારી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટને જાહેર કર્યું કે તેની પાસે એક વિડિયો સીડી સિસ્ટમ, પાંચ સેલ્યુલર ફોન, ૧૦ કાર્ટન સિગારેટ છે અને તેના દ્વારા આયાત કરાયેલ માલની કિંમત ૬૦,૦૦૦ રૂપિયા હતી. શંકાના આધારે કસ્ટમ અધિકારીએ અટકાયતીને અટકાવ્યો કારણ કે તેને શંકા હતી કે અટકાયતી દાણચોરીનો સામાન અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક માલ મોટી માત્રામાં લઈ જઈ રહ્યો હોઈ શકે છે. પૂછપરછ પર, શું તે આવો કોઈ દાણચોરીનો સામાન અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક માલ લઈ જઈ રહ્યો છે, તેણે નકારમાં જવાબ આપ્યો. સંતોષ ન થતાં કસ્ટમ અધિકારી તેને વિગતવાર તપાસ માટે સામાન સાથે એર ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ રૂમમાં લઈ ગયો. સાક્ષીઓની હાજરીમાં પણ પૂછપરછ કરવામાં આવતા તેણે તેનું નામ અને તે ત્રણ ચેક-ઇન-સામાન અને એક હેન્ડ બેગનો માલિક છે તેની પુષ્ટિ કરી. સોની વિડિયો સીડી એમએચસી-વી ૮૧૮ કાર્ટનની તપાસ પર, અધિકારીને જાણવા મળ્યું કે તેમાં એક સોની વિડિયો સીડી પ્લેયર મોડેલ હતું, બીજા કાર્ટન સોની વિડિયો સીડી એસએસ-વી ૮૧૮ માં સ્પીકર્સની એક જોડી હતી. ત્રીજી લીલા રંગની ઝિપર શોલ્ડર બેગ "વીઈનો" માં સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટના ૧૦ કાર્ટન હતા, જેમાં દરેક ૪૦૦ લાકડીઓ હતી અને એક કાર્ટનની તપાસ કરતા તેમાં જાણવા મળ્યું કે તેમાં સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટના બે કાર્ટન હતા જેમાં

દરેકમાં ૨૦૦ સિગારેટ હતી. તેણે વધુમાં બંને સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટ કાર્ટન ખોલ્યા અને તપાસ્યા અને એક કાર્ટનમાંથી કાળા કાર્બન પેપરમાં લપેટાયેલા અને કાળા સેલોફોન ટેપ સાથે સુરક્ષિત પારદર્શક પોલિથીન કવર સાથેના છ સેલ્યુલર ફોન અને બીજા કાર્ટનમાંથી દરેકમાં ૨૦ સિગારેટ ધરાવતા સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટના દસ પેકેટ મેળવ્યા. તેવી જ રીતે તેણે બાકીના નવ સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટ કાર્ટન ૪૦૦/૨૦ ક્ષમતાના ખોલ્યા અને તપાસ્યા અને દરેકમાં ૨૦ લાકડીઓ સાથે સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટના ૧૦ પેકેટ અને ઉપર જણાવેલ નવ સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટ કાર્ટનમાંથી દરેકમાંથી છ સેલ્યુલર ફોન મેળવ્યા. સંબંધિત અધિકારીએ પછી ૪૦૦/૨૦ ક્ષમતાના સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટ કાર્ટનનું બાકીનું ભાગ તપાસ્યું અને દરેકમાં ૨૦ લાકડીઓ સાથે સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટના દસ પેકેટ અને દરેક પાંચ કાર્ટનમાંથી સાત સેલ્યુલર ફોન મેળવ્યા. ત્યારબાદ સંબંધિત અધિકારીએ તમામ સેલ્યુલર ફોન રેપર કાપી નાખ્યા અને ૨૩ નંબરો સેમસંગ એસજીએચ સેલ્યુલર ફોન, ૩૧ નંબરો બોશ જીએસએમ ૯૦૮ સેલ્યુલર ફોન અને ૧૧ નંબરો નોકિયા ૬૧૧૦ સેલ્યુલર ફોન મળ્યા. પછી તેની હેન્ડ બેગ પણ ખોલવામાં આવી જેમાં પારદર્શક પોલિથીન ડ્યુટી ફ્રી શોપ બેગ હતી જેમાં ૧૪ નંબરો આઈડબ્લ્યુએ એચએસજીએસ ૧૮૩ વોકમેન અને તેની અંગત અસરો હતી. તેથી સામાનમાં કુલ માલ ૬૫ સેલ્યુલર ફોન, ૧૪ આઈડબ્લ્યુએ વોકમેન, ૧૦ કાર્ટન સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ સિગારેટ અને એક સોની વિડિયો

સીડી પ્લેયર હતા.

પ્રતિવાદીનો કેસ એ છે કે લાવવામાં આવેલ માલ વેપારમાં હતો અને તે બોના ફાઈડ સામાન ન હતો અને અરજદારે તેના દ્વારા લાવવામાં આવેલ માલના પ્રકાર અને જથ્થાની ભારે ખોટી જાહેરાત કરી હતી. હકીકતમાં તેણે કસ્ટમ સત્તાધિકારીઓ દ્વારા શોધથી બચવા માટે સિગારેટ કાર્ટનમાં સેલ્યુલર ફોન ચતુરાઈપૂર્વક છુપાવ્યા હતા અને યોગ્ય કસ્ટમ ડ્યુટી ચૂકવ્યા વિના માલ સાફ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. ઉપરોક્ત ૬૫ વિવિધ સેલ્યુલર ફોન, ૧૪ આઈડબ્લ્યુએ વોકમેન, ૧૦ કાર્ટન સ્ટેટ એક્સપ્રેસ સિગારેટ અને એક સોની વિડિયો એમએચસી–વી સીડી સિસ્ટમ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ હેઠળ કાર્યવાહી માટે મહાઝર હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવી હતી. જપ્ત કરાયેલ માલની કુલ કિંમત જપ્તીના દિવસે ૭,૧૬,૨૦૦ રૂપિયા (સીઆઈએફ) અને ૧૦,૭૪,૩૦૦ રૂપિયા (બજાર કિંમત) છે. વધુ કેસ એ છે કે તે જ દિવસે, ૧૨ માર્ચ, ૧૯૯૯ ના રોજ તેણે અન્ના ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ, ચેન્નાઈ ખાતે કસ્ટમ અધિકારીઓ સમક્ષ સ્વૈચ્છિક નિવેદન આપ્યું હતું કે તેની આવક કમાવવા માટે પૂરતી ન હોવાથી, તેણે બર્મા બજારમાં માલ આયાત કરવા અને વેચવા માટે તેના મિત્રની મદદથી પાસપોર્ટ લીધો હતો. ૭ માર્ચ, ૧૯૯૯ ના રોજ તે સિંગાપોર ગયો અને ત્યાંથી મળેલી આવકમાંથી કેટલાક વોકમેન અને એક વીસીડી ખરીદ્યા અને જ્યારે તે સિંગાપોર છોડવા જઈ રહ્યો હતો ત્યારે એક સીની મોહમ્મદ મળ્યો અને પોતાની

ઓળખ આપી અને કુઆલાલમ્પુર ખાતે ભારત લઈ જવા માટે કેટલીક સિગારેટ કાર્ટન અને પાંચ સેલ્યુલર ફોન આપ્યા અને જેના બદલામાં તેને તેની હવાઈ ટિકિટ ચૂકવવામાં આવી હતી. આ માલ લીલા રંગની વીઈનો ઝિપર બેગમાં હતો. સંબંધિત મિત્રએ અટકાયતીને જાણ કરી કે ચેન્નાઈ આગમન પર તેણે કહ્યું લીલા રંગની વીઈનો ઝિપર બેગ એરપોર્ટની બહાર લઈ જવી જોઈએ જ્યાં તે તેને ઓળખનાર વ્યક્તિને સોંપવી જોઈએ જે તેને ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા ચૂકવશે.

કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં જાહેર કરાયેલ પ્રતિવાદીનો કેસ એ છે કે, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧(૨)(યુ) ની સાથે ફોરેન ટ્રેડ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૩(૩) વાંચતા, ડ્યુટી ટાળવાના પ્રયાસ સાથે તેની કિંમતની છુપાવાની અને ખોટી જાહેરાત દ્વારા સેલ્યુલર ફોન અને ઇલેક્ટ્રોનિક માલની આયાત, કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૧૧(ડી), (૧) અને (એમ) હેઠળ આવા માલને જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવે છે. અરજદારની ધરપકડ ૧૩ માર્ચ, ૧૯૯૯ ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને તેને એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ઈ.ઓ.–૨, ચેન્નાઈ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે તેને ૨૬ માર્ચ, ૧૯૯૯ સુધી જ્યુડિશિયલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર રાખ્યો હતો. ઉપરોક્ત અટકાયત આદેશ અટકાયતીને જ્યારે તે સેન્ટ્રલ જેલ, ચેન્નાઈમાં હતો ત્યારે ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો.

બીજી તરફ, અટકાયતીનો કેસ એ છે કે કસ્ટમ અધિકારીઓએ ધમકી, બળ અને ડરાવવાનો ઉપયોગ કરીને અરજદાર પાસેથી અનૈચ્છિક અને ખોટું નિવેદન મેળવીને ઉપરોક્ત માલ ગેરકાયદેસર રીતે જપ્ત કર્યો હતો.

અરજદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.કે. મણિ, રજૂઆત કરે છે કે સંબંધિત દસ્તાવેજો જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર અસર કરે છે તે વિવાદાસ્પદ અટકાયત આદેશ પસાર કરતા પહેલા ન તો મૂકવામાં આવ્યા હતા ન તો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા. તે નીચેના દસ્તાવેજોનો સંદર્ભ આપે છે:

(એ) અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીને સંબોધિત અટકાયતીનો ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર જે તે જ દિવસે ૧૭૪૫ કલાકે જેલ સત્તાધિકારીઓને આપવામાં આવ્યો હતો.

(બી) તેના વકીલ દ્વારા કસ્ટમ્સ સત્તાધિકારીને મોકલવામાં આવેલ ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર પણ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

આગળ તે રજૂઆત કરે છે, અટકાયતીની રજૂઆત ૨૧ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ બંને

રાજ્ય સરકાર અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વિચારવામાં થયેલા વિલંબને કારણે, અટકાયત આદેશ બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે. આ માટે તે નીચેની તારીખો રજૂ કરે છે:

(એ) રાજ્ય સરકારને અટકાયતીની રજૂઆત ૨૧ મે ૧૯૯૯ ની છે જે રાજ્ય સરકારને ૨૨ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી. તે મળ્યા પછી, ૨૪ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પાસેથી ટિપ્પણીઓ માંગવામાં આવી હતી જે માત્ર ૨૭ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી. નિર્દેશિત વિલંબ ૨૫ અને ૨૬ મે, ૧૯૯૯ ની તારીખો માટે બે દિવસનો છે.

(બી) કેન્દ્ર સરકારને ૨૧ મે, ૧૯૯૯ ની રજૂઆત ૨૫ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી અને કેન્દ્ર સરકારે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી પાસેથી ટિપ્પણીઓ માત્ર ૧ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ માંગી હતી. રજૂઆત છે, જો આ ટિપ્પણીઓ 'ફેક્સ' અથવા 'ઈ–મેલ' દ્વારા માંગવામાં આવી હોત તો આ વિલંબ દૂર કરી શકાયો હોત.

આગળની રજૂઆત એ છે કે, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા નોંધાયેલ વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ, કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના હતી, તે કોઈ તથ્યપૂર્ણ આધાર પર આધારિત નથી, જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા માનસિક ઉપયોગ ન થવાનું દર્શાવે છે. તે રજૂઆત કરે છે, અરજદારની ૧

એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ની જામીન અરજી ૧૨ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, અને જ્યારે ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ અટકાયત આદેશ પસાર કર્યો ત્યારે અન્ય કોઈ જામીન અરજી બાકી ન હતી કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના ધ્યાન પર લાવવામાં આવી ન હતી. અંતે, તે રજૂઆત કરે છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી એ નોંધવામાં નિષ્ફળ ગયા કે અરજદારની ધરપકડ કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૦૪ હેઠળ તે જ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળના ગુના માટે કરવામાં આવી હતી અને જેના માટે સજા માત્ર સાત વર્ષની જેલ છે. તેથી, કોફેપોસા હેઠળ અટકાયતીને અટકાયતમાં લેવાનું કોઈ મજબૂર કારણ ન હતું.

અટકાયતી માટે પ્રથમ રજૂઆત એ છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અટકાયતીની રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં વિલંબ થયો હતો. તે નીચેના તથ્યોમાંથી ઉદભવે છે. અટકાયતીની ૨૧ મે, ૧૯૯૯ ની રજૂઆત રાજ્યને ૨૨ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી, ૨૪ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પાસેથી ટિપ્પણીઓ માંગવામાં આવી હતી જે ૨૭ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ પાછી મળી હતી. વિલંબ આ બે દિવસો માટે, એટલે કે ૨૫ અને ૨૬ મે, ૧૯૯૯ માટે હોવાનું કહેવાય છે. બે દિવસનો કથિત વિલંબ, એટલે કે, ૨૫ અને ૨૬ મે, ૧૯૯૯ જે પ્રાયોજક સત્તાધિકારી દ્વારા તેની ટિપ્પણી મોકલવામાં લેવાયેલ સમય છે. જોકે બંને સત્તાધિકારીઓ એક જ શહેરમાં હતા તેમ છતાં તે એવું માની શકાય નહીં કે આ

વિલંબ અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં થયેલા વિલંબને આભારી છે. આપેલ કિસ્સામાં, થોડા દિવસોનો વિલંબ પણ ઘાતક હોઈ શકે છે જ્યારે અન્ય સંજોગોના સમૂહમાં લાંબો વિલંબ પણ માન્ય કારણોસર હોવાનું માની શકાય છે. કોઈપણ રજૂઆતનો ઝડપી નિકાલ એટલે જ કે જેનો સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા ઝડપથી નિકાલ કરી શકાય છે પરંતુ તે કોઈપણ વણસમજાવેલ વિલંબ અથવા બેદરકારી દ્વારા થતા વિલંબ સાથે ન હોવો જોઈએ. આ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર નિર્ભર રહેશે. એમ.એસ.ટી. એલ.એમ.એસ. ઉમ્મુ સલીમા વિ. શ્રી બી.બી. ગુજરાલ અને અન્ય, [૧૯૮૧] ૩ એસસીસી ૩૧૭ (પેરા ૭) માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું કે દરેક દિવસના વિલંબનો ખુલાસો એ જાદુઈ સૂત્ર નથી. તેનો અર્થ માત્ર એટલો છે કે તે અત્યંત ત્વરિતતા સાથે થવું જોઈએ:

"સમય અનિવાર્ય ક્યારેય સંપૂર્ણ કે ભ્રમિત હોઈ શકતો નથી. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રસંગોપાત અવલોકન કે રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરવામાં દરેક દિવસના વિલંબને યોગ્ય રીતે સમજાવવો જોઈએ તે તે ત્વરિતતા પર ભાર મૂકવાનો છે જેની સાથે રજૂઆત પર વિચાર કરવો જોઈએ અને તે કોઈ જાદુઈ સૂત્ર નથી, જેનું સહેજ પણ ઉલ્લંઘન અટકાયતીની મુક્તિમાં પરિણમવું જોઈએ." (પેરા ૭)

કે.એમ. અબ્દુલ્લા કુન્હી અને બી.એલ. અબ્દુલ ખાદર વિ. ભારત સંઘ અને

અન્ય અને કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૧ એસસીસી ૪૭૬ માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"અનુચ્છેદ ૨૨ ના કલમ (૫) માં આવતા 'જેટલી વહેલી તકે' શબ્દો ઘડવૈયાઓની ચિંતા પ્રતિબિંબિત કરે છે કે રજૂઆત પર ત્વરિતતાથી વિચાર કરવો જોઈએ અને ટાળી શકાય તેવા વિલંબ વિના તાકીદની ભાવના સાથે તેનો નિકાલ કરવો જોઈએ. જોકે, આ બાબતમાં કોઈ કઠોર અને ઝડપી નિયમ હોઈ શકે નહીં. તે દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે. બંધારણ હેઠળ અથવા સંબંધિત અટકાયત કાયદા હેઠળ કોઈ સમયગાળો નિર્ધારિત નથી, જેની અંદર રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરવો જોઈએ. જરૂરિયાત, જોકે, એ છે કે રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં કોઈ ઉદાસીનતા, સુસ્તી અથવા કઠોર વલણ ન હોવું જોઈએ."

કાનૂની પરિસરના આ ક્ષેત્રની અંદર અમને એવું લાગતું નથી કે અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ કઠોરતા અથવા અયોગ્ય વિલંબ થયો હતો. જ્યાં સુધી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અટકાયતી રજૂઆતની વિચારણાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સંબંધિત તથ્યો એ છે કે અટકાયતીએ ૨૧ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ ચેન્નાઈથી તેની રજૂઆત મોકલી હતી જે દિલ્હીમાં ૨૫ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી અને તે જ દિવસે ચેન્નાઈમાં પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પાસેથી

ટિપ્પણીઓ માંગવામાં આવી હતી. જવાબ ૨૮ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ પ્રાયોજક સત્તાધિકારી દ્વારા મોકલવામાં આવ્યો હતો જે ૩૧ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ દિલ્હીમાં મળ્યો હતો. તે ૧ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ ડેપ્યુટી સચિવ, કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેમણે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની ટિપ્પણી માંગી હતી.

આ ટિપ્પણી ૧૦ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી જે કેન્દ્ર સરકારને ૧૪ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ મળી હતી. ૧૫ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ તેને વિશેષ સચિવ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે જ દિવસે તેને નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તે જ દિવસે અટકાયતીને પણ માહિતી મોકલવામાં આવી હતી. અટકાયતી આ તથ્યો પર ભાર મૂકે છે કે તેની રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં વિલંબ થયો છે. પ્રથમ ૨૫ મે, ૧૯૯૯ અને ૨૮ મે, ૧૯૯૯ ની વચ્ચે છે અને ત્યારબાદ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા તે પ્રાપ્ત કરવામાં બે દિવસનો વિલંબ છે જે ૩૧ મે, ૧૯૯૯ ના રોજ છે. આગળ ૧ જૂન અને ૧૦ જૂન વચ્ચે નવ દિવસનો વિલંબ છે. ૧ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ, કેન્દ્ર સરકારે (ડેપ્યુટી સચિવ, કોફેપોસા) અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી પાસેથી ટિપ્પણી માંગી અને ૧૦ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ રાજ્ય સરકાર દ્વારા જવાબ મોકલવામાં આવ્યો. તેવી જ રીતે ત્રણ દિવસનો વિલંબ ત્યારે થયો હોવાનું કહેવાય છે જ્યારે તે ૧૪ જૂન, ૧૯૯૯ ના રોજ કેન્દ્ર સરકારને મળી. આ

વિલંબને ધ્યાનમાં લેતી વખતે એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે આ સંદેશાવ્યવહારનો સમયગાળો છે કારણ કે બે સત્તાધિકારીઓ બે અલગ–અલગ શહેરોમાં લાંબા અંતરે સ્થિત છે, એક નવી દિલ્હીમાં છે અને બીજો ચેન્નાઈમાં છે. વિલંબનો બચાવ પત્રોના સંદેશાવ્યવહારમાં ટપાલ સત્તાધિકારીઓ દ્વારા થયેલા વિલંબને કારણે કરવામાં આવ્યો છે. રજૂઆત છે, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા પ્રભાવિત થાય છે, ત્યારે સંદેશાવ્યવહારની ઝડપી રીત અપનાવવી જોઈતી હતી, જો જરૂરી હોય તો, તે હવાઈ માર્ગે અથવા ફ્લાઈટ દ્વારા ખાસ સંદેશવાહક દ્વારા મોકલવી જોઈતી હતી. આ અમારી વિચારશીલ અભિપ્રાયમાં સ્વીકારવા માટે ખૂબ દૂરની વાત છે. બંધારણ હેઠળ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા ખૂબ જ પવિત્ર છે અને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ પર બંધારણીય જવાબદારી છે, પરંતુ આ સ્વતંત્રતાને એટલી અયોગ્ય હદ સુધી ખેંચવી ન જોઈએ કે ખાસ સંદેશવાહક દ્વારા હવાઈ માર્ગે સંદેશાવ્યવહાર મોકલવાની ફરજ પડે.

આપણે એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓ માટે સંદેશાવ્યવહારની રીત નિર્ધારિત રીતે હોવી જોઈએ જે વ્યાજબી હોવી જોઈએ. તે જણાવવામાં આવ્યું છે અને અમે અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી ફાઇલમાંથી પણ જોયું છે કે આ સંદેશાવ્યવહારની રીત સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા હતી. આને તેની રજૂઆતના કઠોર, સુસ્ત અથવા કેઝ્યુઅલ નિકાલ તરીકે ગણી શકાય નહીં. પ્રતિવાદી માટે રેકોર્ડ્સમાંથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નવી

દિલ્હીમાં કેન્દ્ર સરકાર અને ચેન્નાઈમાં પ્રાયોજક સત્તાધિકારી અને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી વચ્ચેનો સંદેશાવ્યવહાર સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા હતો. જણાવેલ વિલંબ ટપાલ વિભાગની અસ્થિરતાને કારણે હતો. તે રાજ્યોને આભારી નથી. તેથી આ કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર, એવું માની શકાય નહીં કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં કોઈ વિલંબ થયો હતો. અમારી વિચારશીલ અભિપ્રાયમાં રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકાર બંને દ્વારા અટકાયતીની રજૂઆતની વિચારણામાં કોઈ વિલંબ થયો ન હતો.

અટકાયતી વતી વેનમથી સેલવમ (શ્રીમતી) વિ. ટી.એન. રાજ્ય અને અન્ય, (૧૯૯૮) ૫ એસસીસી ૫૧૦ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. આ કેસમાં કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"જોકે વિલંબ લાંબો નથી, તે વણસમજાવેલ રહ્યો છે. જોકે વિલંબ પોતે જ ઘાતક નથી, જે વિલંબ વણસમજાવેલ રહે છે તે અયોગ્ય બની જાય છે. આ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ હોવા છતાં રાજ્ય સરકાર અટકાયતીની રજૂઆત સાથે શક્ય તેટલી ઝડપથી વ્યવહાર કર્યો હોવાનું સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે."

આ કેસમાં કોર્ટ દ્વારા તક આપવામાં આવ્યા પછી પણ, રાજ્યએ કોઈ કાઉન્ટર એફિડેવિટ દાખલ કરી ન હતી.

રાજમ્મલ વિ. ટી.એન. રાજ્ય અને અન્ય, (૧૯૯૯) ૧ એસસીસી ૪૧૭ માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"તેથી, હવે સ્થિતિ એ છે કે જો રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં કોઈ ઉદાસીનતા અથવા ક્ષતિને કારણે વિલંબ થયો હોય, તો આવો વિલંબ કેદીની વધુ અટકાયતને પ્રતિકૂળ અસર કરશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, રજૂઆતના નિકાલમાં જો કોઈ વિલંબ થાય તો તેને સમજાવવાની જવાબદારી સંબંધિત સત્તાધિકારીની છે. માત્ર એવું કહેવું પૂરતું નથી કે વિલંબ ખૂબ ટૂંકો હતો. લાંબો વિલંબ પણ સમજાવી શકાય છે. તેથી પરીક્ષણ એ વિલંબનો સમયગાળો કે શ્રેણી નથી, પરંતુ સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા તેને કેવી રીતે સમજાવવામાં આવે છે તે છે."

આ કેસમાં, કોર્ટે ઠરાવ્યું કે જોકે ૯ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ સુધીના વિલંબ માટે ખુલાસો છે પરંતુ તે પછી થયેલા વિલંબ માટે એટલે કે ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ સુધી કોઈ ખુલાસો આપવામાં આવ્યો ન હતો. આ નિર્ણયો અટકાયતીને કોઈ

મદદ કરતા નથી. વર્તમાન કેસ એવો કેસ નથી. આભારી વિલંબ ટપાલ સંદેશાવ્યવહારમાં થયો હતો. તેથી આટલો ટૂંકો વિલંબ બહુ મહત્વનો ન હોઈ શકે. શું સંબંધિત છે તે એ છે કે, આવા વિલંબ માટે વ્યાજબી ખુલાસો હોવો જોઈએ. સત્તાધિકારીઓએ આ બાબતને કેવી રીતે હેન્ડલ કરી છે? જો તે કેઝ્યુઅલ, ઉપેક્ષા, વ્યાજબી કારણ વિના સંબંધિત કાગળો સ્થિર રાખવા જેવું હોય તો તે વિલંબનું મૂલ્યાંકન કરવાને આભારી છે. પરંતુ ટપાલ અથવા સંદેશાવ્યવહાર એજન્સીઓની અસ્થિરતાને કારણે અથવા બિનકાર્યક્ષમતાને કારણે થયેલ વિલંબને સામાન્ય સંજોગોમાં અટકાયતીની રજૂઆતના નિકાલમાં પ્રાયોજક અથવા અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી અથવા સંબંધિત રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા અક્ષમ્ય વિલંબ તરીકે ગણી શકાય નહીં.

અટકાયતી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર. મોહન રજૂઆત કરી હતી કે સંબંધિત અને મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજો જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર અસર કરે છે તે તેમની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીને સંબોધિત અટકાયતીના ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના પત્રનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે તે જ દિવસે ૧૭૪૫ કલાકે જેલ સત્તાધિકારીઓને આપવામાં આવ્યો હતો, અને પ્રાયોજક સત્તાધિકારીને સંબોધિત તેના વકીલના ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના પત્રનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. આ બંને પત્રો અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં

આવ્યા ન હતા. આ પત્રો, ૧૨.૩.૧૯૯૯ ના તેના અગાઉના કબૂલાતથી અટકાયતીના પાછા ખેંચવા ઉપરાંત, કસ્ટમ અધિકારીઓને અટકાયતી દ્વારા આપેલી માહિતીનો સંદર્ભ આપે છે કે તે બિન–પ્રતિબંધિત અને ડ્યુટીપાત્ર માલના કબજામાં હતો જેના માટે તે તેની ડ્યુટી ચૂકવવા તૈયાર છે. ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના પત્રના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીનો જવાબ એ છે કે આ પત્ર ૨૩ એપ્રિલના રોજ મોડી સાંજે જેલ સત્તાધિકારીને આપવામાં આવ્યો હતો, જે બીજા જ દિવસે સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા સચિવ જાહેરને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જે જેલમાંથી પત્રો મોકલવા માટે નિર્ધારિત અને સ્વીકૃત રીત છે. ૨૫ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ રવિવાર હોવાથી, પત્ર ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ સચિવાલય પહોંચ્યો જે તેના અલગ અને પ્રક્રિયા પછી તે જ દિવસે બપોરે ૩.૦૦ કલાકે સંબંધિત સચિવ સુધી પહોંચ્યો. આ પ્રાપ્તિ સંબંધિત સચિવે ૨૪ એપ્રિલના રોજ અટકાયત માટેનો તેમનો પ્રસ્તાવ હસ્તાક્ષર કર્યા પછી હતી, ત્યારબાદ તે સંબંધિત મંત્રીને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમણે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી તરીકે ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. ત્યારબાદ અટકાયતના કારણો ભાષાંતર માટે સંસ્કૃતિ વિભાગને મોકલવામાં આવ્યા હતા જેણે તેમને ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ પાછા આપ્યા હતા જે દિવસે અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, ઉપરોક્ત રજૂઆત પત્ર અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરી શકાયો ન હતો. એવું પણ રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેની પ્રાપ્તિ પછી સચિવે તેમાં કબૂલાત પાછી ખેંચવાનો સમાવેશ

હોવાનું જાણ્યું હતું પરંતુ તે માત્ર ૧ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ની અટકાયતીની જામીન અરજીમાં સમાવિષ્ટ બાબતોનું પુનરાવર્તન હતું, જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેના દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું.

વકીલના ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના પત્રના સંદર્ભમાં, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ ન કરવા માટે બે કારણો જણાવવામાં આવ્યા છે. પ્રથમ, તે અટકાયતી દ્વારા કરવામાં આવેલી કબૂલાત પાછી ખેંચવાનો સંદર્ભ આપે છે જેનો ઉલ્લેખ ૧ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ની અટકાયતીની જામીન અરજીમાં કરવામાં આવ્યો છે અને બીજું કારણ કે આ અર્ધ–ન્યાયિક સત્તાધિકારીને મોકલવામાં આવ્યો હતો, તેથી તેની સાથે કાં તો વકાલતનામા અથવા અટકાયતી દ્વારા હસ્તાક્ષરિત અધિકૃતતા હોવી જોઈએ. વધુમાં એવું કહેવામાં આવે છે કે કબૂલાતને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં કારણ કે તે અટકાયતી દ્વારા પોતે મોકલવામાં આવી ન હતી. કાનૂની રજૂઆત તરીકે રજૂઆત કરવામાં આવે છે, ભારતનું બંધારણનો અનુચ્છેદ ૨૨(૫) રજૂઆત કરવા માટે સૌથી વહેલી તકની ખાતરી આપે છે અને તેનો નિકાલ કરે છે પરંતુ અટકાયતીને તેના અટકાયત આદેશ પહેલા પણ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા તેની રજૂઆતની ઝડપી વિચારણા માટે કોઈ પૂર્વ–અસ્તિત્વ ધરાવતો અધિકાર નથી.

અત્યાર સુધી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ખોટી છે અને તેથી અમને તેને નકારવામાં કોઈ ખચકાટ નથી. અહીં પ્રશ્ન અટકાયત આદેશ પહેલા અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા અટકાયતીની કોઈ રજૂઆતની ઝડપી વિચારણાનો નથી પરંતુ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ ઉપરોક્ત બે સંબંધિત પત્રો રજૂ ન કરવાનો છે. જે સંબંધિત છે તે તેની વિચારણા માટે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવું આવશ્યક છે.

અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીને પત્ર મોકલવા વિશે એવું રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જે સચિવાલયમાં પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો, તે ટૂંકા અંતરે સ્થિત હતું અને તેથી તે ખાસ સંદેશવાહક દ્વારા મોકલવો જોઈતો હતો. જવાબ એ છે કે તે સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવ્યો હતો જે આવા પત્રો મોકલવા માટે નિર્ધારિત અને સ્વીકૃત રીત છે. તે સાચું છે કે આપેલ સંજોગોમાં, જ્યાં તાકીદ જણાવવામાં આવી હોય ત્યાં અધિકારી આવા આશરો પસંદ કરી શકે છે, પરંતુ જ્યાં ડિસ્પેચ નિર્ધારિત રીત દ્વારા હોય, જે સામાન્ય રીત કરતાં વધુ ઝડપી હોય, ત્યારે તે આભારી ન હોઈ શકે કે સત્તાધિકારીઓ તેના વ્યવહારમાં કઠોર અથવા બેદરકાર અથવા કેઝ્યુઅલ હતા.

જ્યાં સુધી વકીલના ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના પત્રના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીનું સ્ટેન્ડ છે ત્યાં સુધી તેને ન્યાયી સ્ટેન્ડ ગણી શકાય નહીં. આ તકનીકી વાંધાઓનો

ત્યાગ કરવો જોઈએ જ્યારે અટકાયતીને પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદા હેઠળ હેન્ડલ કરવામાં આવતો હોય. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષના આધારે એક માણસને જેલમાં અટકાયતમાં રાખવાનો છે. દરેક કલ્પનાશીલ સામગ્રી જે સંબંધિત અને મહત્વપૂર્ણ છે જે મુદ્દા પર અસર કરી શકે છે તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવી જોઈએ. પ્રાયોજક સત્તાધિકારીએ તેને પોતાની પાસે ન રાખવી જોઈએ, તેના અર્થઘટનના આધારે કે તે સંભવિત અટકાયતીને કોઈ મદદ કરશે નહીં. નિર્ણય પ્રાયોજક સત્તાધિકારી દ્વારા લેવાનો નથી. આ વિષય પરનો કાયદો સુસ્થાપિત છે, અટકાયતનો આદેશ દૂષિત થાય છે જો કોઈ સંબંધિત દસ્તાવેજ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં ન આવે જે વ્યાજબી રીતે તેના નિર્ણયને અસર કરી શકે.

આશાદેવી પત્ની ગોપાલ ઘેરમલ મહેતા (અટકાયતી) વિ. કે. શિવરાજ, અતિરિક્ત મુખ્ય સચિવ ગુજરાત સરકાર અને અન્ય, [૧૯૭૯] ૧ એસસીસી ૨૨૨ માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"જો સામગ્રી અથવા મહત્વપૂર્ણ તથ્યો જે અટકાયત આદેશ કરવો કે નહીં તે અંગેના પ્રશ્ન પર અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના મનને એક અથવા બીજી રીતે પ્રભાવિત કરશે, તો તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવતા

નથી અથવા ધ્યાનમાં લેવામાં આવતા નથી, તો તે તેના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષને દૂષિત કરશે અને અટકાયત આદેશને ગેરકાયદેસર બનાવશે."

આ કોફેપોસાની કલમ ૩(૧) હેઠળ પ્રતિબંધાત્મક અટકાયતનો કેસ છે, જ્યાં અટકાયતી દ્વારા પાછી ખેંચવામાં આવેલી કબૂલાતનું નિવેદન અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

અય્યા ઉર્ફે અયુબ વિ. યુ.પી. રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૯] ૧ એસસીસી ૩૭૪ માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"જો પુરાવાનો એક ભાગ, જે સંબંધિત હતો ભલે તે બંધનકર્તા ન હોય, તેને બિલકુલ ધ્યાનમાં લેવામાં ન આવ્યો હોય તો માનસિક ઉપયોગ ન થવાના આધારે અટકાયત દૂષિત થશે. જો પુરાવાનો એક ભાગ જે અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવો કે નહીં તે નિર્ણયને વ્યાજબી રીતે અસર કરી શક્યો હોત તેને વિચારણામાંથી બાકાત રાખવામાં આવે, તો તે માનસિક ઉપયોગમાં નિષ્ફળતા હશે જે, બદલામાં, અટકાયતને દૂષિત કરે છે. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી આ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી ખૂબ જ સારી રીતે સમાન નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હોત; પરંતુ કેસના તથ્યોમાં સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવામાં ભૂલ સામગ્રી

ધારણ કરે છે."

સીતા રામ સોમાની વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૨ એસસીસી ૮૬ માં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"...અમને સ્પષ્ટ જણાય છે કે અપીલકર્તાએ તેની અરજીમાં ઉલ્લેખ કરેલા દસ્તાવેજો અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા અને તેથી, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા ન હતા. તે શક્ય છે કે તેઓ પ્રથમ ઉદાહરણમાં સ્ક્રીનિંગ કમિટી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ તે અસંગત છે. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીએ કોફેપોસા હેઠળ અપીલકર્તાને અટકાયતમાં રાખવો જરૂરી છે કે કેમ તે અંગેનો નિર્ણય લેતા પહેલા સંબંધિત સામગ્રી પર વિચાર કરવો પડતો હતો. તે કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા સંબંધિત સામગ્રી પ્રત્યે માનસિક ઉપયોગનો સ્પષ્ટ અભાવ હતો."

ઉપરોક્ત બે પત્રો, એટલે કે, ૨૩ એપ્રિલ અને ૧૯ એપ્રિલના, તેમાં માત્ર તેની અગાઉની કથિત કબૂલાત પાછી ખેંચવા જ નહીં પરંતુ અન્ય બાબતો પણ તથ્યપૂર્ણ રજૂઆતો ધરાવે છે. જ્યાં સુધી અટકાયતી દ્વારા કબૂલાત પાછી

ખેંચવાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અમે પ્રતિવાદીનું સ્ટેન્ડ સ્વીકારીએ છીએ કે તે અટકાયતીની ૧ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ની જામીન અરજીમાં પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું જે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ આ પત્રોમાં અટકાયતીનું સ્ટેન્ડ એવું હતું કે જપ્ત કરાયેલ માલ પ્રતિબંધિત માલ નથી જે રેડ ચેનલમાંથી પસાર થયો હતો, જેના માટે અટકાયતીએ ડ્યુટી ચૂકવવાની ઓફર કરી હતી પરંતુ તેના બદલે, સંબંધિત અધિકારીએ સાંભળ્યા વિના ધરપકડ કરવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી હતી. તે સાચું છે, પ્રતિવાદીનો કેસ એ છે કે અટકાયતીએ આ માલ વેપારમાં લાવ્યો હતો જે બોના ફાઈડ સામાન ન હતો અને બંને માલના પ્રકાર અને જથ્થાની ખોટી જાહેરાત કરવામાં આવી હતી (સ્ટેટ એક્સપ્રેસ પપપ ના ૧૦ સિગારેટ કાર્ટનમાં ૬૫ સેલ્યુલર ફોન) શોધ અને કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવા માટે છુપાયેલ હોવાનું જણાયું હતું. પરંતુ આ સ્ટેન્ડ ગુણદોષ પર છે. આ કાર્યવાહીમાં તેના ગુણદોષમાં જવું જરૂરી નથી.

પ્રશ્ન એ નથી કે તે પત્રોની સામગ્રીનો બીજો ભાગ સંબંધિત હતો કે નહીં પરંતુ તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ વિચારણા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા કે કેમ. તેના પર બે મંતવ્યો હોઈ શકતા નથી. તેમાં અટકાયતીનું સ્ટેન્ડ ગમે તેટલું હોય તે સમાવિષ્ટ છે. જો આ સંબંધિત ન હોય તો બીજું શું સંબંધિત હશે? એવું બની શકે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી પ્રાયોજક સત્તાધિકારી જેવો જ

નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હોત પરંતુ તેની સામગ્રી સંબંધિત છે જેને પ્રાયોજક સત્તાધિકારી રોકી શક્યા ન હોત. ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર તે પ્રાયોજક સત્તાધિકારી સુધી પહોંચ્યો અને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે તે માટે સમયસર પહોંચ્યો હતો. પ્રાયોજક સત્તાધિકારી પર તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવાની જવાબદારી છે, જે કરવામાં આવ્યું નથી. ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર પણ જે ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ બપોરે ૩.૦૦ વાગ્યે સંબંધિત સચિવ સુધી પહોંચ્યો હતો જે ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના ઔપચારિક અટકાયત આદેશ કરતા ઘણો પહેલા હતો. સંબંધિત સચિવ માટે તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવું ફરજિયાત હતું. પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી તેને રજૂ ન કરવામાં સાચા ન હતા કારણ કે તેમાં માત્ર ૧ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ની જામીન અરજીમાં પહેલેથી જ ઉલ્લેખિત બાબતો જ નહીં પરંતુ કંઈક વધુ સમાવિષ્ટ છે.

આ દર્શાવે છે કે ખરેખર માનસિક ઉપયોગનો અભાવ હતો. તે વિવાદમાં નથી કે ઔપચારિક અટકાયત આદેશ બહાર પાડવાની સંબંધિત તારીખ ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ હતી જોકે તે ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવી હતી. આમ, અટકાયતનો ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડવામાં આવે ત્યાં સુધી જો આવી સામગ્રી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની પહોંચમાં હોય તો તમામ સંબંધિત સામગ્રીની વિચારણા થવી જોઈએ.

મોહમ્મદ શકીલ વાહીદ અહેમદ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૨ એસસીસી ૩૯૨ ના કેસમાં, પણ અટકાયતને પડકારવામાં આવી હતી કારણ કે સંબંધિત સામગ્રી અટકાયત આદેશ પર હસ્તાક્ષર કર્યા પછી પરંતુ ઔપચારિક આદેશ બહાર પાડતા પહેલા અસ્તિત્વમાં આવી હતી. સલાહકાર બોર્ડે બીજા અટકાયતી શમસીના કેસમાં અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે શમસીની અટકાયત માટે પૂરતું કારણ નથી પરંતુ આ સામગ્રી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી ન હતી. રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવેલો બચાવ એ છે કે અટકાયત આદેશ ૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ નો છે જ્યારે સલાહકાર બોર્ડનો અભિપ્રાય ૧૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ નો છે. આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચે આ દલીલને નકારી કાઢી અને ઠરાવ્યું:

"શ્રી કપૂર દ્વારા આપવામાં આવેલ ખુલાસો કે શા માટે શમસીના કેસમાં સલાહકાર બોર્ડનો અભિપ્રાય તેમની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો તે એ છે કે શમસીના કેસમાં સલાહકાર બોર્ડનો અહેવાલ જે ૧૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ નો છે, તે અસ્તિત્વમાં ન હતો જ્યારે તેમણે આ કેસમાં 'અરજદાર વિરુદ્ધ અટકાયત આદેશ જારી કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો'. અમને આ ખુલાસો સ્વીકારવામાં ઘણી મુશ્કેલી જણાય છે. પ્રથમ સ્થાને, એ હકીકત કે ૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ ના રોજ શ્રી કપૂરે અરજદારની અટકાયતનો નિર્દેશ આપ્યો હતો તે કોઈ પરિણામની

બાબત નથી. અટકાયતનો આદેશ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, ૭ નવેમ્બર, ૧૯૮૧ ના રોજ અને આપણે તે તારીખે અસ્તિત્વમાં રહેલા સંજોગોની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. શ્રી કપૂર એવું સૂચવે છે કે ૧૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ નો સલાહકાર બોર્ડનો અભિપ્રાય ત્યારે અસ્તિત્વમાં આવ્યો જ્યારે તેમણે ૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૧ ના રોજ અરજદાર વિરુદ્ધ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવાનું મન બનાવી લીધું હતું અને તેથી, તે તે અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈ શક્યા ન હતા અથવા ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર ન હતી. આ ખુલાસાની નબળાઈ એ છે કે અરજદાર વિરુદ્ધ અટકાયતનો આદેશ ૭ નવેમ્બર, ૧૯૮૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને શમસીના કેસમાં સલાહકાર બોર્ડનો અભિપ્રાય..."

ઉપરોક્ત એવો કેસ હતો જ્યાં અટકાયત આદેશ ૮ ઓક્ટોબરના રોજ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ ઔપચારિક આદેશ માત્ર ૭ નવેમ્બર, ૧૯૮૧ ના રોજ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યો હતો. સંબંધિત સામગ્રી, એટલે કે, સલાહકાર બોર્ડનો અભિપ્રાય ૧૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૧ ના રોજ અસ્તિત્વમાં આવ્યો, એટલે કે, ઉપરોક્ત બે તારીખોની વચ્ચે. અટકાયત આદેશ પર હસ્તાક્ષર કર્યા પછી આવેલા અભિપ્રાયને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ ન કરવાને અટકાયતને દૂષિત ગણવામાં આવી હતી. આમ ઔપચારિક આદેશ જારી કરવો એ સંબંધિત તારીખ ગણવામાં આવે છે જે સુધી, જો કોઈ સંબંધિત સામગ્રી

સંબંધિત સત્તાધિકારીના કબજામાં આવે તો તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવી પડે છે. વર્તમાન કેસમાં, અમને ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો અટકાયતીનો પત્ર ૨૬ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ મળ્યો હતો, એટલે કે, ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના ઔપચારિક અટકાયત આદેશ બહાર પાડતા પહેલા. સંબંધિત સચિવ માટે તેને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવું ફરજિયાત હતું. તેથી અમે નિષ્કર્ષ કાઢીએ છીએ, તે બે પત્રો જે સંબંધિત હતા તેને રજૂ ન કરવાથી વિવાદાસ્પદ અટકાયત આદેશ દૂષિત થાય છે.

આગળની રજૂઆત એ છે કે, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી જ્યારે તેનો વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ નોંધે છે ત્યારે તેણે નોંધ્યું છે કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના હતી તે કોઈ તથ્યપૂર્ણ આધાર પર આધારિત નથી. સામગ્રીના અભાવમાં આવી નોંધણી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા માનસિક ઉપયોગ ન થવાનું દર્શાવે છે. તથ્યો એ છે કે અટકાયતીએ ૧ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ જામીન અરજી ખસેડી હતી, જે ૧૨ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (ઈ.ઓ. ૨), મદ્રાસ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીએ અટકાયત આદેશ અથવા ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ પસાર કર્યો તે તારીખ સુધી અન્ય કોઈ જામીન અરજી તેમના ધ્યાન પર લાવવામાં આવી ન હતી. આ દલીલને નકારી કાઢતા, પ્રતિવાદી–રાજ્ય માટે રજૂઆત છે કે આ જામીન અરજી નામંજૂર કરવાનું

અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જે જાણતા હતા કે અટકાયતી ઉચ્ચ મંચ, એટલે કે, સેશન્સ કોર્ટ, હાઈકોર્ટ વગેરે સુધી જામીન માટે અપીલમાં જવા માટે હકદાર હતો. અટકાયતી તરફથી આવી અપેક્ષિત કાર્યવાહીની અપેક્ષામાં ઉપરોક્ત વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પ્રાપ્ત થયો હતો. રજૂઆત એ છે કે હકીકતમાં પછીથી સેશન કોર્ટમાં જામીન અરજી ખસેડવામાં આવી હતી જે ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તે જ દિવસે હાઈકોર્ટમાં બીજી જામીન અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જે ૩૦ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી જે અટકાયત આદેશ પસાર કર્યા પછી છે.

પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનું અર્થઘટન કરવામાં, તેની પ્રસ્તાવના અને તેના ઉદ્દેશ્યો ધ્યાનમાં રાખવા પડશે. કોફેપોસાની પ્રસ્તાવના છે:

"વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને વૃદ્ધિ અને દાણચોરીની પ્રવૃત્તિઓ અટકાવવા અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતો માટે ચોક્કસ કેસોમાં પ્રતિબંધાત્મક અટકાયતની જોગવાઈ કરવા માટેનો એક અધિનિયમ."

આ અધિનિયમના ઉદ્દેશ્ય અને કારણો પણ તેમાં સમાવિષ્ટ છે;

"જ્યારે વિદેશી હૂંડિયામણના નિયમો અને દાણચોરીની પ્રવૃત્તિઓનું ઉલ્લંઘન રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્ર પર વધુને વધુ નુકસાનકારક અસર કરી રહ્યું છે અને તેથી રાજ્યની સુરક્ષા પર ગંભીર પ્રતિકૂળ અસર પડી રહી છે;

અને જ્યારે તે વ્યક્તિઓ કે જેમના દ્વારા અને જે રીતે આવી પ્રવૃત્તિઓ અથવા ઉલ્લંઘનોનું આયોજન કરવામાં આવે છે અને ચલાવવામાં આવે છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને, અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે કેટલાક વિસ્તારોમાં જે દાણચોરી માટે અત્યંત સંવેદનશીલ છે, નોંધપાત્ર માત્રામાં દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અને ગુપ્ત રીતે આયોજન કરવામાં આવે છે અને ચલાવવામાં આવે છે, આવી પ્રવૃત્તિઓ અને ઉલ્લંઘનોની અસરકારક રોકથામ માટે તેની સાથે કોઈપણ રીતે સંબંધિત વ્યક્તિઓની અટકાયતની જોગવાઈ કરવી જરૂરી છે;"

તેથી આ 'અધિનિયમ' વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને વૃદ્ધિ માટે અને દાણચોરી અટકાવવા માટે લાવવામાં આવ્યો છે. આ જરૂરી બન્યું કારણ કે વિદેશી હૂંડિયામણના નિયમોનું મોટા પાયે ઉલ્લંઘન અને વધતી જતી દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રને અસર કરી રહી હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે

આવી વ્યક્તિની અટકાયત કરીને આવી ગુપ્ત પ્રવૃત્તિઓને અટકાવવા માટે લાવવામાં આવ્યું હતું.

આ ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે, રાષ્ટ્રીય હિતમાં રાજ્ય પર માનવ અધિકારોના સૌથી પવિત્ર, એટલે કે, તેની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાને ઘટાડવાની જવાબદારી છે. તેને ઘટાડવાની સત્તાનો સ્ત્રોત, ભારતનું બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨ માં તેમાં નિર્ધારિત મર્યાદામાં વહે છે. આપણા બંધારણમાં દરેક અધિકાર તેના વિશાળ વિસ્તારમાં વ્યાજબી પ્રતિબંધો સાથે જોડાયેલ છે. અનુચ્છેદ ૧૫ હેઠળ ધર્મ, જાતિ, જ્ઞાતિ, જાતિ વગેરેના આધારે ભેદભાવ ન કરવાનો અધિકાર, તેના પેટા–કલમો (૩) અને (૪) દ્વારા સ્ત્રીઓ, બાળકો, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો, અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે જોગવાઈઓ કરતી વખતે કાપવામાં આવે છે. અનુચ્છેદ ૧૬ જાહેર રોજગારની બાબતમાં તકની સમાનતા માટે અધિકાર બનાવે છે જે તેના પેટા–કલમો (૩), (૪), (૪એ) અને (૫) દ્વારા ઘટાડવામાં આવે છે, જેથી સંસદને આવી રોજગાર પહેલા પણ ઓફિસ માટે રોજગાર માટે વર્ગ અથવા વર્ગો સુધી મર્યાદિત કાયદો બનાવવાની સક્ષમતા મળે, પછાત વર્ગ, અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ અથવા ધાર્મિક સંપ્રદાયિક સંસ્થાના કિસ્સામાં અનામતને મંજૂરી આપી શકાય. કોઈપણ નાગરિકોના સૌથી ગંભીર અધિકારોમાંથી દરેક અધિકાર અનુચ્છેદ ૧૯ ની વિવિધ પેટા–કલમો હેઠળ વ્યાજબી પ્રતિબંધો સાથે

જોડાયેલ છે. અનુચ્છેદ ૨૧ માં સમાવિષ્ટ જીવન અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ પોતે જ પ્રતિબંધ ધરાવે છે જે કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા દ્વારા ઘટાડી શકાય છે, જે અલબત્ત વ્યાજબી નિષ્પક્ષ અને ન્યાયી હોવું જોઈએ. અનુચ્છેદ ૨૨ ખૂબ જ પ્રતિબંધિત શરતો હેઠળ સ્વતંત્રતાના અત્યંત પવિત્ર વ્યક્તિગત અધિકારને છીનવી લેવાની સત્તા આપે છે. પેટા–કલમો (૧) અને (૨) તેમાં નિર્ધારિત મર્યાદાઓમાં ધરપકડ કરવાનો અધિકાર આપે છે. પેટા–કલમ (૩) પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદા હેઠળ ટ્રાયલ વિના માણસને અટકાયતમાં લેવાની સત્તા આપીને પેટા–કલમો (૨) અને (૩) હેઠળના આ બાકી રક્ષણાત્મક અધિકારને પણ ભૂંસી નાખે છે. અધિકારનું આ ભારે કાપ રાષ્ટ્રીય હેતુ માટે અને રાજ્યની સુરક્ષા માટે છે.

તેવી જ રીતે, બંધારણના પ્રકરણ XII નો અનુચ્છેદ ૩૦૧ સમગ્ર ભારતના પ્રદેશમાં મુક્તપણે વેપાર, વાણિજ્ય અને આંતરકોર્સનો અધિકાર આપે છે પરંતુ અનુગામી લેખ, એટલે કે, લેખ ૩૦૨, ૩૦૩ અને ૩૦૪ વિવિધ ગ્રેડ અને ડિગ્રીમાં તે સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતાને સ્લાઈસ કરે છે. વ્યક્તિના સંપૂર્ણ અધિકારમાં આવી દરેક તપાસ અને કાપ ચોક્કસ વ્યાજબીતાના ક્ષેત્રમાં કરવામાં આવે છે જેથી પ્રાધાન્ય આપવામાં આવે, જ્યારે સમાજના સામૂહિક અધિકાર અને લાભ સાથે સંઘર્ષમાં હોય. માણસ એક સામાજિક પ્રાણી છે જે તેના કામને સામાજિક વિકાસને સમૃદ્ધ કરવા માટે સામાજિક તિજોરીને સમૃદ્ધ કરવા માટે સમર્પિત કરે

છે. એક તરફ વ્યક્તિગત અધિકારો સારી રીતે ઓળખાય છે પરંતુ જ્યારે તે સમાજ પર ડેન્ટ બનાવે છે, જાહેર અધિકારને અસર કરે છે ત્યારે તે માર્ગ આપે છે. આ આપણા બંધારણની પેટર્ન છે. જ્યાં સુધી વ્યક્તિગત અધિકારોનો સંબંધ છે, તેઓ ઓળખાય છે અને સંપૂર્ણ રીતે સુરક્ષિત છે પરંતુ જ્યારે તે સમુદાયના અધિકાર અથવા સામાન્ય જનતાના અધિકારને કચડી નાખે છે ત્યારે આવા અધિકારને ઘટાડવામાં આવે છે. જ્યારે તે સ્વ–લાભ માટે નોંધપાત્ર માત્રામાં કચડી નાખે છે, રાષ્ટ્રીય હિતને નુકસાન પહોંચાડે છે ત્યારે તેને પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત દ્વારા ટ્રાયલ વિના, તેમાં નિર્ધારિત મર્યાદામાં નિર્દિષ્ટ સમયગાળા માટે સખત રીતે હેન્ડલ કરીને ગંભીર રીતે ઘટાડવામાં આવે છે. તેથી કોઈપણ સંગઠિત સમાજમાં સંપૂર્ણ શરતમાં કોઈ અધિકાર હોઈ શકે નહીં. આમ કોર્ટે પહેલા, વ્યક્તિગત અધિકારની મર્યાદા શોધવી જોઈએ કે તે જાહેર અધિકાર પર કેટલું અતિક્રમણ કરે છે, જેના પર પ્રતિબંધ છે. જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ વ્યક્તિગત લાભ માટે રાષ્ટ્રીય હિતની વિરુદ્ધ ગુપ્ત રીતે કામ કરે છે જે રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્ર અથવા સુરક્ષાને નુકસાન પહોંચાડે છે, ત્યાં તેના અધિકારમાં ભારે ઘટાડો ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ જેથી ખાતરી કરી શકાય કે આવી કોઈ વ્યક્તિ કાયદાના પંજામાંથી છટકી ન જાય. એક તરફ, કારણ કે તે કોઈની સ્વતંત્રતા છીનવી લે છે તેથી તેનું કડક અર્થઘટન થવું જોઈએ, બીજી તરફ આ અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરવા માટે, રાષ્ટ્રીય હિતમાં તે જોવું જોઈએ કે આવી કોઈ વ્યક્તિ છટકી ન જાય.

બંધારણીય યોજનાની આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, પ્રસ્તાવના તેમજ કોફેપોસાના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોમાં આપણે અધિનિયમ હેઠળ વૈધાનિક જવાબદારીઓ નિભાવતા દરેક વૈધાનિક કાર્યકારીના કૃત્યોની ન્યાયીપણાની તપાસ અને પરીક્ષણ કરવું પડે છે. તે સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે પણ કાયદાના બે સંભવિત અર્થઘટન હોય, ત્યારે અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરતું અર્થઘટન સ્વીકારવું જોઈએ. સમાન સિદ્ધાંત વૈધાનિક જવાબદારીઓ નિભાવતા વૈધાનિક કાર્યકારીના કૃત્યોની વિંશ્વસનીયતાની તપાસ કરવામા સમાન બળ સાથે લાગુ થશે. આવા સત્તાધિકારીઓએ, પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત કાયદા હેઠળ તેમની જવાબદારીઓ નિભાવતી વખતે એક તરફ ત્વરિતતા સાથે નિભાવવું જોઈએ, જેથી તેમના કેઝ્યુઅલ વર્તન, ઉપેક્ષા, સુસ્તી વગેરે દ્વારા અટકાયતીની અટકાયતને વધુ લંબાવવી ન જોઈએ, બીજી તરફ તેના દ્વારા જે કંઈ કરવાનું જરૂરી છે તે જો કરવામાં આવ્યું હોય તો તેના વર્તન, નિષ્કર્ષ વગેરેનું અર્થઘટન કરતી વખતે. જો બે સંભવિત અર્થઘટન હોય તો કાયદાના ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરતું અર્થઘટન સ્વીકારવું જોઈએ.

આગળ, વિચારણા હેઠળના મુદ્દા પર પાછા ફરતા, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષની કાયદેસરતા ચકાસવા માટે કયું માપદંડ હોવું જોઈએ જ્યારે તે નોંધે છે, "અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની

સંભાવના છે". આનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે પણ આપણે બંધારણ, પ્રસ્તાવના, અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોની ઉપરોક્ત સમજ ધ્યાનમાં રાખવી પડશે. જ્યારે કોઈની સ્વતંત્રતાને અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર મર્યાદિત કરવાની હોય, જેમાં કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપનો વિસ્તાર મર્યાદિત હોય, તો આ મર્યાદાની અંદર, કોર્ટે સત્તાધિકારીના વિશેષાધિકૃત ક્ષેત્રમાં જોવું જોઈએ કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી તેના અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં ગેરકાયદેસર રીતે પોતાની જાતને લંબાવતો નથી.

અટકાયતી માટે વિદ્વાન વકીલ ધર્મેન્દ્ર સુગનચંદ ચેલાવત તેની બહેન કુમારી અર્ચના ચેલાવત અને સુગનચંદ કનૈયાલાલ ચેલાવત તેની પુત્રી કુમારી અર્ચના ચેલાવત મારફતે વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૭૪૬ પર આધાર રાખે છે, આ કેસમાં કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"વર્તમાન કેસમાં અટકાયતના કારણોમાં કોઈ સામગ્રી ન હતી જે દર્શાવે છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીએ એવી આશંકા વ્યક્ત કરી હતી કે ૧૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૮ ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા વધુ રિમાન્ડ આપવામાં આવશે નહીં, અને અરજદારો તે દિવસે કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવશે. બીજી તરફ અરજદારો દ્વારા ખસેડવામાં આવેલી જામીન અરજીઓ અટકાયત આદેશ પસાર કરવાના થોડા દિવસો પહેલા સેશન્સ જજ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

અટકાયતના કારણો જાહેર કરે છે કે અરજદારો એવી પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા હતા જે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ હેઠળ જેલની સજાપાત્ર ગુનાઓ છે. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે ૧૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૮ ના રોજ અરજદારોને વધુ રિમાન્ડ પર લેવામાં આવશે નહીં અને ૧૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૮ ના રોજ પ્રતિબંધાત્મક અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેમને કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવશે તેવી વ્યાજબી સંભાવના હતી."

ઉપરોક્તમાં, તે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ હેઠળનો કેસ હતો, તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે અરજદારને જામીન પર મુક્ત કરવાની વ્યાજબી સંભાવના હતી.

બિનોદ સિંઘ વિ. જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, ધનબાદ, બિહાર અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૪ એસસીસી ૪૧૬ માં, અટકાયતી અટકાયતમાં હતો જ્યારે નેશનલ સિક્યુરિટી એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૩(૨) હેઠળ અટકાયતનો આદેશ તેને આપવામાં આવ્યો હતો. તેની સામે ફોજદારી કેસો હતા અને તેમાંના એકમાં ગુનો આઈપીસીની કલમ ૩૦૩ હતી. જ્યારે અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે અરજદારે શરણાગતિ સ્વીકારી ન હતી પરંતુ જ્યારે તે આપવામાં આવ્યો ત્યારે અરજદારે પહેલેથી જ શરણાગતિ સ્વીકારી હતી. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં અટકાયત આદેશના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષને પડકારવામાં આવ્યો

હતો કારણ કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની કોઈ સંભાવના ન હતી. આ કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"જો કોઈ માણસ કસ્ટડીમાં હોય અને તેના મુક્ત થવાની કોઈ નજીકની શક્યતા ન હોય, તો પ્રતિબંધાત્મક અટકાયતની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં. વર્તમાન કેસમાં જ્યારે અટકાયતનો વાસ્તવિક આદેશ અટકાયતીને આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અટકાયતી જેલમાં હતો. એવું કોઈ સંકેત નથી કે આ પરિબળ અથવા પ્રશ્ન કે જે અટકાયતી મુક્ત થઈ શકે છે અથવા તેના મુક્ત થવાની આવી શક્યતા છે, તે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા આદેશ આપવામાં આવે તે પહેલા યોગ્ય રીતે અને ગંભીરતાથી ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો."

આ કેસમાં પ્રથમ દ્રષ્ટિએ તેને જામીન પર મુક્ત કરવાની કોઈ અવકાશ ન હતી કારણ કે ગુનો આઈપીસીની કલમ ૩૦૩ હેઠળ હતો.

રિવડેનેટા રિકાર્ડો અગુસ્ટિન વિ. દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશની સરકાર અને અન્ય, [૧૯૯૪] ૧ સપ્લીમેન્ટરી એસસીસી ૫૯૭ માં, નીચેના ફકરા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે જેણે કામરુનિસા વિ. ભારત સંઘ, [૧૯૯૧] ૧

એસસીસી ૧૨૮ ના કેસને મંજૂરી આપી હતી:

"આ કોર્ટના નિર્ણયો જે અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અમારા ધ્યાન પર લાવવામાં આવ્યા હતા તે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવે છે કે જેલમાં રહેલા અટકાયતીઓ વિરુદ્ધ અટકાયત આદેશો કાયદેસર રીતે પસાર કરી શકાય છે, જો આદેશ પસાર કરનાર અધિકારી અટકાયતી કસ્ટડીમાં હોવાની હકીકત પ્રત્યે જીવંત હોય અને રેકોર્ડ પર એવી સામગ્રી હોય જે તેના નિષ્કર્ષને યોગ્ય ઠેરવે કે જો તેઓને સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે તો તેઓ સમાન પ્રવૃત્તિમાં સામેલ થશે."

ઉપરોક્ત નિર્ણય પર અટકાયતી માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કારણ કે તેમાં અટકાયત કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૫ હેઠળના ગુના સંબંધિત કોફેપોસાની કલમ ૩ હેઠળ પણ હતી. તે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે રાજ્ય એવી કોઈ સામગ્રી ધ્યાન પર લાવી શક્યું નથી જે દર્શાવે છે કે અરજદારની મુક્તિ નજીક હતી અથવા તેના મુક્ત થવાની સંભાવના હતી. તે કેસમાં જામીન અરજી છેલ્લે ૯ જૂન, ૧૯૯૨ ના રોજ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તેથી તેના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના હોવાનું માનવા માટે કોઈ અવકાશ ન હતો. વધુમાં નોંધપાત્ર રીતે અટકાયત માટેનો પ્રસ્તાવ ૨૨ મે, ૧૯૯૨ ના રોજ મોકલવામાં આવ્યો હતો પરંતુ સંબંધિત સત્તાધિકારીએ ઓગસ્ટ ૧૯૯૨ ના મધ્યમાં પ્રવર્તમાન તથ્યોનું મૂલ્યાંકન કર્યા વિના ઘણા મહિનાઓ

પછી ૧૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૨ ના રોજ જ આદેશ પસાર કર્યો હતો. તેથી ઉપરોક્ત નિર્ણય તથ્યો પર અલગ પાડી શકાય છે. ઉપરોક્ત કેસમાં કોર્ટ નોંધે છે:

"તેના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી જામીન અરજી ૯ જૂન, ૧૯૯૨ ના રોજ છેલ્લે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેણે ત્યારબાદ કોઈ જામીન અરજી ખસેડી ન હતી... તે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે કે કાઉન્ટર મુજબ, અરજદારની અટકાયત માટેનો પ્રસ્તાવ ૨૨ મે, ૧૯૯૨ ના રોજ એડમિનિસ્ટ્રેટરને મોકલવામાં આવ્યો હતો પરંતુ સત્તાધિકારીએ ઓગસ્ટ ૧૯૯૨ ના મધ્યમાં પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિના તથ્યોનું મૂલ્યાંકન કર્યા વિના ૧૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૨ ના રોજ આદેશ પસાર કર્યો હતો."

અમે પહેલેથી જ નોંધ્યું છે કે કોઈપણ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના સંતોષની તપાસ કરવાની બાબતમાં, તે દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર તપાસવી પડશે. વર્તમાન કેસમાં તથ્યોની તપાસ કરતા, અમે પ્રતિવાદી નંબર ૧ (રાજ્ય) વતી શ્રી એસ. રત્નાસ્વામી, ડેપ્યુટી સચિવ, જાહેર વિભાગ, તમિલનાડુ સરકાર, ચેન્નાઈ–૯ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા કાઉન્ટર એફિડેવિટના ફકરા ૭ માં જોઈએ છીએ કે તે જણાવવામાં આવ્યું છે:

".... તે વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીએ અટકાયતીની ૧.૪.૧૯૯૯ ની જામીન અરજી પર વિચાર કર્યો છે અને વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર પહોંચ્યા છે કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે અને તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીના ભાગ પર માનસિક ઉપયોગનો અભાવ છે."

તેથી અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ, તેની જામીન અરજી નામંજૂર કરનાર ૧૨.૪.૧૯૯૯ નો આદેશ જ નહીં પરંતુ ૧.૪.૧૯૯૯ ની જામીન અરજીની સામગ્રી પણ અસ્તિત્વમાં હતી. તેમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆત સંબંધિત સામગ્રી છે જેના પર વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ કાયદેસર રીતે બંને રીતે દોરી શકાય છે. આમ કોર્ટ દ્વારા જામીન અરજી નામંજૂર કરવા છતાં, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી માટે જામીન અરજીની સામગ્રીના આધારે પોતાના સંતોષ પર આવવું ખુલ્લું છે, તે સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે. માત્ર એટલા માટે કે કોઈ જામીન અરજી ત્યારે બાકી ન હતી તે એવું માનવા માટે કોઈ આધાર નથી કે તેના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના ન હતી. "મુક્ત થવાની સંભાવના" શબ્દો જામીન પર છૂટવાની શક્યતા દર્શાવે છે, જો કોઈ જામીન અરજી બાકી હોય અથવા જો તે ભવિષ્યમાં ખસેડવામાં આવે તો તેનો નિર્ણય લેવાય. "સંભાવના" શબ્દ દર્શાવે છે કે તે બંને રીતે હોઈ શકે છે. તેથી આવા કોઈ જોખમ લીધા વિના જો દરેક કેસના તથ્યો

અને સંજોગો પર, ફોજદારી કાયદા હેઠળ હેન્ડલ કરવાના ગુનાનો પ્રકાર, જેમાં જામીન અરજીની સામગ્રી, દરેક અલગથી અથવા આ બધું સંયુક્ત રીતે, નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે સંબંધિત સામગ્રી બની રહેશે. જામીન અરજીની સામગ્રી એક કેસથી બીજા કેસમાં અલગ હશે, દરેક કેસમાં સંજોગોના વિવિધ સમૂહ સાથે જોડાયેલી, આપેલ કેસમાં અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી માટે એવું અનુમાન લગાવવું કાયદેસર રીતે શક્ય બની શકે છે કે અટકાયતીના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે. અટકાયત આદેશ નોંધે છે:–

"દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશના એડમિનિસ્ટ્રેટર જાણે છે કે તમે જ્યુડિશિયલ કસ્ટડીમાં છો અને ૯ જૂન, ૧૯૯૨ પછી કોર્ટ(ઓ) માં કોઈ જામીન અરજી ખસેડી નથી પરંતુ કંઈ પણ તમને જામીન અરજી ખસેડતા રોકતું નથી અને નજીકના ભવિષ્યમાં તમારા જામીન પર મુક્ત થવાની શક્યતાને નકારી શકાય નહીં. ભારતમાં સોનાની દાણચોરી કરવા માટેની તમારી કાર્યપદ્ધતિ અને વારંવારની ભારત મુલાકાતને ધ્યાનમાં રાખીને, દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશના એડમિનિસ્ટ્રેટર સંતુષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી અટકાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તમે મુક્ત થયા પછી પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ રહેશો."

આમ અમે નિષ્કર્ષ કાઢીએ છીએ કે વર્તમાન કેસના તથ્યો પર અટકાયત કરનાર

સત્તાધિકારીનો નિષ્કર્ષ, "તેના જામીન પર મુક્ત થવાની સંભાવના છે" તે કોઈ સંબંધિત સામગ્રી વગર આધારિત છે તેમ કહી શકાય નહીં.

જોકે, અમારા નિષ્કર્ષોના દૃષ્ટિકોણથી, એટલે કે, બે મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજો રજૂ ન કરવા, એક અટકાયતીના વકીલનો પ્રાયોજક સત્તાધિકારીને ૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર અને બીજો, અટકાયતીનો ૨૩ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ નો પત્ર, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ જે સંબંધિત હતા અને સંતોષ પર અસર કરી શકે તેમ હતા, તેથી અમને એવું ઠરાવવામાં કોઈ ખચકાટ નથી કે કોફેપોસાની કલમ ૩(૧) હેઠળ અરજદારની અટકાયત દૂષિત થાય છે અને અટકાયત આદેશ કાયદામાં અસમર્થ છે.

તદનુસાર, અમે વિદેશી હૂંડિયામણની જાળવણી અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ અટકાયત અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૩(૧)(આઈ) હેઠળ અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ વિવાદાસ્પદ અટકાયત આદેશને રદ કરીએ છીએ. રીટ અરજી તદનુસાર મંજૂર કરવામાં આવે છે. અરજદારને અન્ય કોઈ કેસના સંબંધમાં જરૂર ન હોય તો તરત જ જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે.

This judgment has been translated using AI Tool .

==========

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.